

УДК 343.9:343.341

*Осипенко Руслан Іванович* –  
здобувач наукової лабораторії  
з проблем досудового розслідування  
Національної академії внутрішніх  
справ

## **ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ**

*Розглянуто законодавчі акти з питань протидії фінансуванню тероризму. З'ясовано, що для забезпечення ефективної діяльності в цій сфері доцільно в законодавчих актах закріпити норми, що безпосередньо передбачатимуть особливості протидії зазначеному виду злочинів.*

**Ключові слова:** протидія злочинам; фінансування тероризму; правоохоронний орган; суб'єкти фінансового моніторингу; співробітництво.

*Рассмотрены законодательные акты по вопросам противодействия финансированию терроризма. Выяснено, что для обеспечения эффективной деятельности в этой сфере целесообразно в законодательных актах закрепить нормы, непосредственно предусматривающие особенности противодействия указанному виду преступлений.*

**Ключевые слова:** противодействие преступлениям; финансирование терроризма; правоохранительный орган; субъекты финансового мониторинга; сотрудничество.

*Abstract The terrorist financing is a relatively new crime in Ukrainian legislation, liability for which is provided by the Criminal Code of Ukraine. In particular, in 2010 legislators passed the relevant amendments to the Criminal Code of Ukraine, which provide the responsibility for this activity, namely art. 358-5 «Financing of Terrorism».*

*These changes emphasize the importance of combating this crime, according to international values of human rights, which was actually the result of fixing responsibility stipulated by legislation.*

*Based on the relevance and importance of combating with the terrorist financing the legislator during determining jurisdiction in the Criminal Procedure Code of Ukraine, established that criminal proceedings for offenses provided in Art. 258-5 Criminal Code of Ukraine, preliminary investigation is carried out by an investigator of the body, which started preliminary investigation.*

*In terms of the introduction of international standards for combating crime, including the terrorist financing, the Government of Ukraine developed a new Law of Ukraine «On prevention and counteraction of legalization (laundering) of proceeds of crime, terrorist financing and financing of weapons of mass destruction», which was adopted on 14 of October 2014, and establishes the basic steps to prevent this crime.*

*During the analysis, it was found that the countering of the financing of terrorism in our country has enough full implementation of international standards including actual requirements, particularly regarding the status of combating crime. However, this analysis suggests a consolidation of legislation the term «terrorist financing» along with a «legalization (laundering) of proceeds of crime», but it is not always terrorist financing associated with the legalization (laundering) of proceeds of crime. Therefore, it is become necessary to develop and separate of certain norms in the laws which regulate the specificity of countering of the terrorist financing.*

**Keywords:** countering crime; terrorist financing; law enforcement agency; subjects of financial monitoring; cooperation.

*Актуальність.* Фінансування тероризму – це достатньо новий злочину в українському законодавстві, відповідальність за яке передбачено Кримінальним Кодексом України. Зокрема, в 2010 році законодавцем було прийнято відповідні зміни до КК України, до якого введено відповідальність за даний вид діяльності, зокрема ст. 358<sup>5</sup> «Фінансування тероризму».

Дані зміни підкреслюють важливість протидії даному злочину, з урахуванням міжнародних цінностей дотримання прав

людини та громадянина, що стало фактично наслідком закріплення відповідальності передбачене відповідними законодавчими актами. А виходячи з актуальності та важливості протидії фінансуванню тероризму законодавець під час визначення підслідності Кримінальному процесуальному кодексу України [1], закріпив, що у кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 258<sup>3</sup> Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, який розпочав досудове розслідування

Дослідження питання протидії фінансуванню тероризму, з урахуванням умов сьогодення, обирався предметом наукових досліджень такими науковцями як С. А. Буткевич, В. В. Драний, В. В. Крутов, Л. В. Новікова, М. П. Стрельбицький, О. В. Шамара, О. А. Шевченко тощо. Проте, з урахування законодавчих новел, в тому числі кримінальне, а також виходячи з умов сьогодення, дослідження даної теми набуває особливого значення.

*Метою* статті є аналіз основних положень, які регламентують порядок протидії злочинам, пов'язаним з фінансуванням тероризму.

*Основний зміст.* Відповідно до Кримінального кодексу України, фінансування тероризму – це дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи (організації), організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації) [3]. Відповідно до Закону України [3], фінансування тероризму – надання чи збір будь-яких активів з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково: для будь-яких цілей окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією; для організації, підготовки і вчинення окремим терористом, терористичною групою або терористичною організацією визначеного КК України терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій.

З наведених визначень можна констатувати, що законодавець достатньо повно надав його у законодавчих актах, зокрема, якщо КК України надає більш загальне визначення, то Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» – більш детально визначає складові розуміння фінансового тероризму.

Враховуючи той факт, що запобігання та протидія фінансуванню тероризму є суспільно-небезпечним злочином, даному виду злочину розвинутими світовими державами на законодавчому рівні приділяється значна увага.

Слушно зазначити, що важливу роль в протидії фінансуванню тероризму відіграє Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), створена 1989 р. на зустрічі керівників країн Великої Сімки в Парижі, яка розробляє рекомендації з питань протидії зазначеному злочину. Зокрема, одними з основних є: *криміналізація фінансування тероризму*, яка передбачає, що кожна країна повинна криміналізувати фінансування тероризму, терористичних актів та терористичних організацій; *повідомлення про підозрілі транзакції, пов'язані з тероризмом*, тобто якщо фінансові установи, чи інші підприємства або організації, які дотримуються зобов'язань із запобігання відмиванню грошей, підозрюють чи мають вагоме підґрунтя для підозри, що певні фонди, пов'язані або мають відношення до, або використовуватимуться для тероризму, терористичних актів чи терористичними організаціями, вони мають повідомити про свої підозри компетентним органам; *міжнародне співробітництво*, а саме, кожній країні слід надавати іншій країні, на підставі договору, угоди чи іншого механізму взаємної правової допомоги чи інформаційного обміну, найбільш можливе сприяння у зв'язку з проведенням кримінальних, цивільних та адміністративних розслідувань, з отриманням запитів та судовим переслідуванням фінансування тероризму, терористичних актів та терористичних організацій; *неприбуткові організації*, так країнам потрібно переглянути адекватність законів та нормативних актів, що відносяться до організацій, які можуть бути звинувачені у фінансуванні тероризму тощо [4, с. 20, 39, 58, 99].

Наведені рекомендації підготовлені на підставі прийнятих Радою Безпеки ООН резолюції від 28 вересня 2001 р. № 1373, відповідно до якої Кабінетом Міністрів України затверджено Постанову [5], якою передбачалося вжити заходів для приєднання України до міжнародних договорів з питань боротьби з тероризмом, зокрема до Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму [6] та інших міжнародних актів щодо розширення співробітництва у сфері запобігання і припинення терористичних актів.

Саме Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 року і є, на нашу думку, основним міжнародним актом, який направлений на створення дієвої правової системи протидії фінансуванню тероризму. Даним актом [6], закріплюються принципи співробітництва у цій сфері та заходи протидії.

З урахування наведених положень, в Україні і було розроблено та прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» [7], який і закріплює основні засади протидії фінансуванню тероризму. Втім, в зв'язку з тим, що злочини, пов'язані з фінансуванням тероризму мають тенденцію до збільшення та удосконалення форм їх вчинення, в тому числі відповідно до вимог міжнародних стандартів Кабінетом Міністрів України підписано розпорядження «Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на період до 2015 року» [8], яка направлена була на: *забезпечити удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму шляхом відповідності з вимогами міжнародних стандартів: внесення змін до КК України, КПК України, ЗУ «Про боротьбу тероризмом» тощо; удосконалення діяльності правоохоронних та інших державних органів у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму шляхом: підвищення ефективності розслідування правоохоронними органами кримінальних проваджень, а також проведення оперативно-розшукових заходів; удосконалення механізму взаємодії правоохоронних органів та Державної служби фінансового моніторингу; удосконалення порядку*

виявлення та подальшого заморожування активів осіб, причетних до фінансування тероризму тощо; *організація ефективного міжнародного співробітництва* шляхом: продовження участі України у міжнародних заходах у сфері фінансуванню тероризму, що здійснюються в рамках діяльності FATF, Європейського Союзу, Ради Європи, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Егмонтської групи, Євразійської групи з протидії легалізації злочинних доходів або фінансуванню тероризму та інших міжнародних організацій і установ; забезпечення ефективної взаємодії та інформаційного обміну з компетентними органами іноземних держав і міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію фінансуванню тероризму тощо.

Виходячи з проведеної діяльності та з урахуванням міжнародних стандартів з питань протидії фінансовому тероризму, Урядом України розроблено новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який прийнято 14 жовтня 2014 року та який вступає в дію через 90 днів після його прийняття. Даний Закон [3], направлений на удосконалення правових норм протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, а також актуальному напрямку злочинної діяльності - фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Що ж стосується протидії фінансуванню тероризму, то одними з позитивних моментів, які закріплено в Законі [3], то це: правовий статус суб'єкта первинного фінансового моніторингу з питань протидії фінансуванню тероризму (ст. 7); особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу (ст. 8); взяття на облік інформації про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу (ст. 13); повноваження суб'єктів державного фінансового моніторингу (ст. 14); фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу (ст. 15), в тому числі, які ймовірно пов'язані з фінансуванням тероризму; спеціальний порядок зупинення фінансової операція, яка проводилася з метою фінансування тероризму (ст. 17); специфічні завдання (ст. 18) та

права спеціально уповноваженого органу з питань протидії фінансуванню тероризму (ст. 20); загальні засади міжнародного співробітництва (ст. 22) та повноваження державних органів (ст. 23) щодо забезпечення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму тощо.

Певною мірою даний Закон України [3] дублює норми закріплені в Законі України 2002 року [7]. Поряд з цим він має вагомі зрушення в позиції повноважень суб'єкта державного фінансового моніторингу; взаємодії з суб'єкта державного фінансового моніторингу з правоохоронними органами; міжнародного співробітництва в сфері протидії фінансуванню тероризму; відповідальності за порушення законодавства.

Поряд з наведеними нормативними актами, вагоме місце у забезпеченні ефективності протидії фінансуванню тероризму займає Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [9], яким закріплено основні заходи з протидії тероризму, в тому числі фінансуванню тероризму; повноваження суб'єктів з протидії тероризму; взаємодія суб'єктів під час протидії даному злочину; відповідальність за вчинення тероризму, в тому числі сприяння фінансування тероризму; міжнародне співробітництво.

*Висновок.* В дослідженні нами проведено аналіз лише основних нормативно-правових актів, які закріплюють порядок протидії фінансуванню тероризму.

Отже, в процесі проведеного нами аналіз, можна констатувати, що протидія фінансуванню тероризму в нашій державі має достатньо повну імплементацію міжнародних норм, з урахуванням вимог сьогодення, зокрема, щодо стану протидії злочинності. Втім, даний аналіз дозволяє стверджувати про закріплення в законодавчих актах терміну «фінансування тероризму» поряд з такими як «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», але ж не завжди фінансування тероризму, пов'язане з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. Тому враховуючи наведене, на думку автора, настала необхідність розроблення та виокремлення окремих норм в законодавстві, які регламентуватимуть особливості протидії фінансуванню тероризму.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1702-VII : за станом на 1 груд. 2014 р. // Офіційний вісник України від 18 листоп. 2014 р. – 2014. – № 90. – С. 7. – Ст. 2576.

4. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення: Рекомендації FATF // Пленарне засідання FATF від 16 лют. 2012 р. – 147 с.

5. Про заходи щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 28 вересня 2001 р. № 1373 : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 груд. 2001 р. № 1800 : за станом на 1 груд. 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 1. – С. 106. – Ст. 20.

6. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму [Електронний ресурс] / ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 9 груд. 1999 р. – Режим доступу :

[http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_518](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_518).

7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму : Закон України від 28 листоп. 2002 р. № 249-IV // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 231.

8. Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на період до 2015 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 берез. 2011 р. № 190-р.

9. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 76.